



МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет фармацевтичних технологій та менеджменту
Кафедра управління та забезпечення якості у фармації

**УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКА ХІМІКО-ФАРМАЦЕВТИЧНОГО
ПІДПРИЄМСТВА**
(назва освітньої компоненти)

РОБОЧА ПРОГРАМА
освітньої компоненти

підготовки _____ Другий (магістерський) рівень освіти
(назва рівня вищої освіти)

галузі знань _____ 22 Охорона здоров'я
(шифр і назва галузі знань)

спеціальності _____ 226 Фармація, промислова фармація
(код і найменування спеціальності)

освітньої програми _____ Технологія фармацевтичних препаратів
(найменування освітньої програми)

спеціалізації (й) _____
(найменування освітньої програми)

2023 рік
рік створення


Робоча програма освітньої компоненти «Управління та економіка ХФП» спеціальності 226 «Фармація, промислова фармація» освітньої програми «Технологія фармацевтичних препаратів» для добувачів вищої освіти 4 курсу.

Розробники:

ПОСИЛКІНА Ольга, професор закладу вищої освіти кафедри управління та забезпечення якості у фармації, докт. фармац. наук, професор
(вказати ПРИЗВИЩЕ, ім'я авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)


Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри управління та забезпечення якості у фармації
Протокол від «01» вересня 2023 року № 1

Зав. кафедри

управління та забезпечення якості у фармації  проф. Тетяна КРУТСЬКИХ
(підпис) (Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Робоча програма схвалена на засіданні профільної методичної комісії з економіко-управлінських дисциплін
Протокол від «5» вересня 2023 року № 1

Голова профільної комісії
з економіко-управлінських дисциплін


(підпис)

проф. Алла НЕМЧЕНКО
(Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

1. Опис освітньої компоненти

Мова навчання: українська

Статус освітньої компоненти: обов'язкова

Передумови вивчення освітньої компоненти: освітня компонента «Управління та економіка хіміко-фармацевтичного підприємства (ХФП)» займає особливе місце при підготовці спеціалістів за освітньою програмою «Технологія фармацевтичних препаратів». Адже, розвиток ринкових відносин, подолання наслідків фінансової кризи і забезпечення умов для сталого розвитку підприємств обумовлюють посилення вимог до якості прийняття управлінських рішень і підвищення ефективності використання всіх видів ресурсів. І саме ця освітня компонента закладає науково-теоретичну і методологічну основу для формування системи знань щодо економічних і управлінських механізмів забезпечення ефективної господарської діяльності ХФП в ринкових умовах.

Предметом вивчення освітньої компоненти є вивчення теорії та практики господарювання на рівні підприємства, конкретних форм і методів господарювання; принципів формування та використання виробничого потенціалу ХФП, взаємодії всіх видів ресурсів і особливостей сучасної управлінської діяльності в умовах фармацевтичного виробництва.

Інформаційний обсяг освітньої компоненти. На вивчення освітньої компоненти відводиться 210 годин 7 кредитів ECTS.

2. Мета та завдання освітньої компоненти

Метою викладання освітньої компоненти «Управління та економіка ХФП» є оволодіння здобувачами вищої освіти комплексом знань з основних розділів прикладної економіки, знайомство з методами організації ефективного господарювання на рівні основної ланки суспільного виробництва – підприємства, набуття необхідної сукупності теоретичних і практичних знань з управління ринковою економікою на сучасному етапі її розвитку, а також надання знань про виникнення, розвиток та особливості сучасної управлінської діяльності в умовах фармацевтичного виробництва; сприяння формуванню поняття специфічних особливостей управлінської діяльності в умовах хіміко-фармацевтичного виробництва; сприяння формуванню навичок щодо визначення стратегічних завдань виробничого фармацевтичного підприємства, застосування різних підходів до управління та вмінь оцінювати міри ризиків, що виникають в процесі функціонування виробничих систем; створити базу, яка формує професійну компетентність і загальну ерудицію майбутніх технологів.

Основними завданнями освітньої компоненти «Управління та економіка ХФП» є: знайомство з методами організації ефективного господарювання на рівні підприємства; ознайомлення з методичними та нормативними матеріалами, що регламентують господарсько-фінансову діяльність підприємств в Україні; вивчення проблем розвитку промислового виробництва в Україні та за рубежом; вивчення особливостей матеріально-технічної бази хіміко-фармацевтичного виробництва; ознайомлення з питаннями організації праці та заробітної плати на фармацевтичному підприємстві; ознайомлення з видами цін і механізмами ціноутворення в умовах ринку; вивчення економічного змісту собівартості, рентабельності, ціни; пошук оптимальних форм процесу планування й організації хіміко-фармацевтичного виробництва; опанування технологіями побудови ефективної організаційної структури управління ХФП; моделювання управлінських рішень з врахуванням специфіки діяльності ХФП в умовах мінливої ринкової ситуації; обґрунтування стратегії розвитку ХФП; формування системних знань щодо загальних закономірностей управління хіміко-фармацевтичним виробництвом; надання навичок аналізування ситуації та

3. Компетентності та заплановані результати навчання

Освітня компонента «Управління та економіка ХФП» забезпечує набуття здобувачами освіти таких *компетентностей*:

інтегральна:

Здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній фармацевтичній діяльності із застосуванням положень, теорій та методів фундаментальних, хімічних, технологічних, біомедичних та соціально-економічних наук; інтегрувати знання та вирішувати складні питання, формулювати судження за недостатньої або обмеженої інформації; ясно і недвозначно доносити свої висновки та знання, розумно їх обґрунтовуючи, до фахової та не фахової аудиторії.

Soft- skills / Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність вчитися і бути сучасно навченим.

ЗК 5. Дух підприємництва, здатність виявляти ініціативу.

Hard-skills / Фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

ФК 1. Здатність використовувати у професійній діяльності знання нормативно-правових, законодавчих актів України та рекомендацій належних фармацевтичних практик.

ФК 6. Здатність розробляти, впроваджувати та застосовувати підходи менеджменту у професійній діяльності оптово-посередницьких, виробничих підприємств та інших фармацевтичних організацій відповідно до принципів Глобальної рамки FIP.

ФК 7. Здатність організувати і здійснювати загальне та маркетингове управління асортиментною, товарно-інноваційною, ціновою, збутовою та комунікативною політиками суб'єктів фармацевтичного ринку на основі результатів маркетингових досліджень та з урахуванням ринкових процесів на національному і міжнародному ринках.

ФК 8. Здатність проводити аналіз соціально-економічних процесів у фармації, форм, методів і функцій системи фармацевтичного забезпечення населення та її складових у світовій практиці, показників потреби, ефективності та доступності фармацевтичної допомоги в умовах медичного страхування та реімбурсації вартості лікарських засобів.

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання (ПРН), формуванню яких сприяє освітня компонента:

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 3. Використовувати фахові знання для вирішення практичних ситуацій.

ПРН 4. Відслідковувати сучасні тенденції розвитку галузі, аналізувати професійну інформацію, приймати обґрунтовані рішення, набувати сучасні знання.

ПРН 5. Застосовувати знання законів та тенденцій сучасного економічного розвитку для розвитку підприємства.

ПРН 12. Здійснювати пошук наукових джерел інформації, організувати наукові дослідження на відповідному рівні та обробляти їх результати.

ПРН 13. Використовувати у професійній діяльності знання нормативно-правових, законодавчих актів України та рекомендацій належних фармацевтичних практик.

ПРН 18. Розробляти, впроваджувати та застосовувати підходи менеджменту у професійній діяльності оптово-посередницьких, виробничих підприємств та інших фармацевтичних організацій відповідно до принципів Глобальної рамки FIP.

ПРН 19. Організувати і здійснювати загальне та маркетингове управління асортиментною, товарно-інноваційною, ціновою, збутовою та комунікативною політиками суб'єктів фармацевтичного ринку на основі результатів маркетингових досліджень та з урахуванням ринкових процесів на національному і міжнародному ринках.

ПРН 20. Проводити аналіз соціально-економічних процесів у фармації, форм, методів і функцій системи фармацевтичного забезпечення населення та її складових у світовій

практиці, показників потреби, ефективності та доступності фармацевтичної допомоги в умовах медичного страхування та реімбурсації вартості лікарських засобів..

У результаті вивчення освітньої компоненти здобувач освіти повинен

знати:

- законодавчі, методичні та нормативні матеріали, що регламентують господарчо-фінансову діяльність підприємств в Україні;
- проблеми розвитку фармацевтичного виробництва в Україні та за кордоном;
- організаційно-правові форми господарювання, їх переваги і недоліки, ефективність застосування в умовах ринку;
- особливості формування матеріально-технічної бази ХФП;
- класифікацію персоналу ХФП, показники, що характеризують ефективність використання персоналу;
- сутність і види заробітної плати, порядок її нарахування;
- класифікацію витрат і економічний зміст собівартості продукції;
- види цін і механізм ціноутворення на фармацевтичну продукцію в умовах ринку;
- показники, що характеризують фінансово-економічні результати діяльності ХФП, сутність соціально-економічної ефективності і результативності діяльності підприємств;
- теоретичні основи менеджменту;
- типові методи оцінки управлінських рішень;
- організаційно-правові форми ХФП;
- сутність і види стратегій ХФП;
- сутність фінансів, структуру фінансових ресурсів і особливості їх формування на ХФП, показники оцінки фінансового стану ХФП;
- особливості інвестиційної діяльності ХФП, характеристику інвестиційного циклу;
- види інвестиційних проєктів і методи оцінки їх ефективності;
- сутність і види інновацій, класифікацію інновацій у фармації, особливості інноваційної діяльності у фармації;
- сутність і види конкуренції, методи оцінки і управління конкурентоспроможністю ХФП;
- сутність і види ризиків в діяльності ХФП;

вміти:

- проводити техніко-економічне обґрунтування організаційно-технічних заходів;
- розраховувати показники, які характеризують ступень використання виробничих фондів підприємства;
- розраховувати продуктивність праці та заробітну плату;
- розраховувати собівартість продукції ;
- обґрунтовувати ціни на нові лікарські препарати;
- оцінювати ефективність техніко-організаційних заходів;
- розраховувати потребу в сировині та основних і допоміжних матеріалів;
- планувати потребу в персоналі, розраховувати баланс робочого часу працівників, визначати продуктивність праці персоналу;
- розраховувати показники руху і ефективності використання персоналу;
- вміти оцінювати основні результати діяльності підприємства;
- приймати управлінські рішення щодо створення ефективних виробничих систем виробництва;
- обґрунтовувати проєктні рішення щодо підвищення ефективності виробництва;
- проводити оцінку ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів;
- розраховувати основні показники, що характеризують фінансовий стан ХФП;
- оцінювати ринковий стан підприємства і рівень його конкурентоспроможності;

- ідентифікувати ризики, притаманні діяльності ХФП;

володіти:

- навичками абстрактного мислення, проведення узагальнюючого аналізу економічних явищ в економічній сфері;
- технологіями розрахунку економічних показників та оцінки ефективності фінансово-економічної політики підприємства;
- володіти знаннями щодо технології прийняття управлінських рішень;
- методами оцінки ефективності інноваційно-інвестиційних проєктів;
- методиками оцінки конкурентоспроможності ХФП.

4. Структура освітньої компоненти

Назви змістових модулів і тем	Обсяг у годинах											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	сем.	пз	лаб.	с.р.		л	сем.	пз	лаб.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Економіка хіміко-фармацевтичного підприємства												
Тема 1. Техніко-економічна характеристика фармацевтичної галузі	9	1	1	2		5	9	0,5		1		7,5
Тема 2. Підприємство та підприємницька діяльність	9	1	1	2		5	9	0,5		1		7,5
Тема 3. Основні засоби ХФП	9	1		4		4	9	1		1		7
Тема 4. Оборотні засоби ХФП	9	1		4		4	9	1		1		7
Тема 5. Матеріально-технічне забезпечення діяльності ХФП	9		1	4		4	9			1		8
Тема 6. Праця та	9	1	1	4		3	9	1		1		7

заробітна плата											
Тема 7. Витрати і собівартість фармацевтичної продукції	9	2		4		3	9	2		2	6
Тема 8. Ціни і ціноутворення на фармацевтичну продукцію	9	1		4		4	9	1		1	7
Тема 9. Фінансово-економічні результати діяльності ХФП	9	1		4		4	9	1		1	7
Контроль змістового модулю 1	9			2		7	9			2	7
Семестровий залік				2						2	
Разом за змістовим модулем 1	90	9	4	38	-	39	90	8		16	66
Семестровий залік з модуля 1											
Змістовий модуль 2. Управління хіміко-фармацевтичним підприємством											
Тема 10. Системний підхід до управління підприємством	10	2	1	3		4	4	1		1	3
Тема 11. Процес прийняття управлінських рішень	9,5	2	1	3		3,5	4	0,5		1	3
Тема 12. Організаційні структури управління ХФП	10	2	1	4		3	5	1		2	3
Тема 13. Обґрунтування стратегії розвитку ХФП	10	2	1	4		3	5	1		1	3
Тема 14. Управління	10	2		4		4	6	1		1	4

інвестиційною діяльністю ХФП											
Тема 15. Управління інноваційною діяльністю ХФП	9	1		4		4	5	0,5		1	3,5
Тема 16. Управління фінансовою діяльністю ХФП	10	2		4		4	5	1		1	3
Тема 17. Управління конкурентоспроможністю ХФП	10	2		4		4	5	1		1	3
Тема 18. Управління ризиками діяльності ХФП	10	1		2		7	5	1		1	3
Контроль змістового модулю 2	9			2		7	7,5			2	5,5
Разом за змістовим модулем 2	97,5	16	4	34		43,5	97,5	8		12	77,5
Семестровий залік з модуля 2				2						2	
Семестровий екзамен	22,5					22,5	22,5				22,5
Усього годин	210	25	8	72		105	210	16		28	166

5. Зміст програми освітньої компоненти

Змістовий модуль 1. Економіка хіміко-фармацевтичного підприємства

Тема 1. Техніко-економічна характеристика фармацевтичної галузі

Характеристика фармацевтичної галузі і її техніко-економічні особливості.
Характеристика стану і перспектив розвитку фармацевтичної промисловості України
Основні показники розвитку фармацевтичного ринку в Україні і світового фармацевтичного ринку.

Тема 2. Підприємство та підприємницька діяльність

Загальна характеристика виробничого підприємства. Цілі підприємства і його головні завдання. Класифікація підприємств і основні її ознаки. Загальна й виробнича структура підприємства. Типи виробничої структури підприємства. Напрямки удосконалення виробничої структури ХФП. Сутність підприємницької діяльності. Характеристика організаційно-правових форм підприємницької діяльності Договори і форми забезпечення договірних зобов'язань. Форми співпраці в сферах виробництва, товарообміну й торгівлі, фінансових відносин.

Тема 3. Основні засоби хіміко-фармацевтичних підприємств

Економічна сутність основних засобів. Класифікація основних засобів.. Структура основних виробничих засобів у хіміко-фармацевтичній промисловості. Методи оцінки й обліку основних виробничих засобів. Знос основних засобів. Види зносу. Сутність амортизації. Норма амортизації. Методи нарахування амортизації. Показники використання основних виробничих засобів. Шляхи удосконалення використання основних засобів на ХФП.

Тема 4. Оборотні засоби хіміко-фармацевтичних підприємств

Економічний зміст оборотних засобів. Головні економічні принципи організації та формування оборотних засобів. Групування оборотних засобів у хіміко-фармацевтичній промисловості. Структура оборотних засобів у хіміко-фармацевтичній промисловості. Джерела формування оборотних засобів. Нормування оборотних засобів. Методи нормування оборотних засобів. Розрахунок поточного, страхового й транспортного запасу сировини та матеріалів. Показники використання оборотних засобів. Шляхи прискорення обіговості оборотних засобів на ХФП.

Тема 5. Матеріально-технічне забезпечення діяльності хіміко-фармацевтичного підприємств

Матеріальні ресурси та їх економічне значення. Шляхи економії матеріальних ресурсів на ХФП. Показники витрат, використання та економії матеріальних ресурсів. Сутність, зміст і завдання матеріально-технічного забезпечення. Планування матеріально-технічного забезпечення підприємства. Розрахунок загальної потреби підприємства в матеріальних ресурсах. Основні види матеріальних балансів. Методика розробки матеріальних балансів. Умови ефективного використання матеріальних ресурсів на ХФП.

Тема 6. Праця та заробітна плата

Характеристика кадрів і трудових ресурсів. Структура кадрів у хіміко-фармацевтичній промисловості. Визначення професії, спеціальності, кваліфікації. Розрахунок потреби в кадрах на ХФП. Розрахунок балансу робочого часу. Обіг кадрів. Сутність продуктивності праці. Виробіток. Методи розрахунку продуктивності праці. Визначення сутності заробітної плати, як економічної категорії. Принципи організації оплати праці. Основні елементи організації оплати праці. Заохочення праці. Розрахунок фонду оплати праці на ХФП.

Тема 7. Витрати і собівартість фармацевтичної продукції

Сутність собівартості та її значення. Види собівартості. Класифікація витрат, які визначають собівартість продукції. Групування витрат за економічними елементами. Групування витрат за статтями калькуляції. Структура витрат у собівартості фармацевтичної продукції. Зміст калькуляційних статей. Методи калькулювання собівартості продукції. Аналіз факторів і напрямків зниження витрат на виробництво фармацевтичної продукції. Головні показники зниження собівартості фармацевтичної продукції.

Тема 8. Ціни і ціноутворення на фармацевтичну продукцію

Сутність ціни. Функції ціни. Види цін. Структура вільної відпускної ціни. Принципи ціноутворення. Порядок ціноутворення. Етапи ціноутворення. Розробка цінової стратегії ХФП. Методи коригування цін. Особливості ціноутворення на лікарські засоби.

Тема 9. Фінансово-економічні результати діяльності хіміко-фармацевтичного підприємств

Роль і місце прибутку в економіці підприємства. Головні напрямки зростання прибутку на ХФП. Методи розрахунку прибутку: метод прямого розрахунку й аналітичний метод. Поняття рентабельності виробництва і рентабельності продукції. Економічне значення рентабельності, показники рентабельності. Механізм формування операційного прибутку. Етапи здійснення операційної діяльності. Центри витрат і центри прибутку на ХФП. Механізм управління прибутком підприємства в процесі фінансової діяльності.

Семестровий залік

Змістовий модуль 2. Управління хіміко-фармацевтичним підприємством

Тема 10. Системний підхід до управління

Особливості сучасного менеджменту. Еволюція управлінських теорій. Головні напрямки розвитку науки управління. Сучасна система поглядів на менеджмент. Функції управління. Принципи управління, їх реалізація. Поняття та класифікація методів менеджменту. Економічні, адміністративні та психологічні методи управління та їх вплив на техніко-економічні результати діяльності ХФП. Сутність системного підходу до управління. Загальні поняття про систему та принципи її функціонування. Фармацевтичне підприємство як соціально-технічна система та її особливості. Сутність виробничих систем та основні їх типи.

Тема 11. Процес прийняття управлінських рішень

Сутність і характерні особливості управлінських рішень у виробничому менеджменті. Поняття та класифікація управлінських рішень. Технологія прийняття рішень. Головні вимоги до рішень. Типовий процес розробки та прийняття рішень. Умови визначеності, ризику та невизначеності у прийнятті управлінських рішень. Моделювання як інструмент обґрунтування та прийняття управлінських рішень. Методи моделювання управлінських рішень в умовах хіміко-фармацевтичного виробництва.

Тема 12. Організаційні структури управління хіміко-фармацевтичним підприємством

Структурний підхід до організації виробництва. Поняття організаційної структури управління. Горизонтальний та вертикальний розподіл праці на підприємстві. Значення координації в організаційному процесі. Делегування повноважень. Схеми структур управління: лінійна, лінійно-штабна, функціональна, лінійно-функціональна, дивізійна, матрична. Розвиток організаційних структур управління. Побудова ефективної організаційної структури управління ХФП.

Тема 13. Обґрунтування стратегії розвитку хіміко-фармацевтичного підприємства

Сутність стратегії і її основні елементи. Класифікація стратегій. Піраміда стратегій. Алгоритм розробки стратегії ХФП. Види стратегій, які обирають вітчизняні ХФП. Сутність організаційних змін. Причини, які викликають необхідність змін. Інструменти стратегічного управління. Зовнішній і внутрішній аналіз середовища діяльності ХФП.

Тема 14. Управління інвестиційною діяльністю хіміко-фармацевтичного підприємства

Економічна сутність інвестицій. Класифікація інвестицій. Валові і чисті інвестиції. Інвестиційна діяльність ХФП і її форми. Об'єкти і суб'єкти інвестиційної діяльності. Форми правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні. Інвестиційний менеджмент як система управління інвестиціями на рівні підприємства. Основні функції інвестиційного менеджменту на ХФП. Особливості інвестиційних процесів в Україні і фармацевтичній галузі.

Тема 15. Управління інноваційною діяльністю хіміко-фармацевтичного підприємства

Сутність інновацій і їх класифікація. Класифікація інновацій за предметним змістом. Класифікація інновацій за типом новизни для ринку. Класифікація інновацій у фармацевції. Характеристика інноваційних процесів у фармацевції. Властивості інновацій. Алгоритм інноваційної діяльності ХФП. Модель інноваційного розвитку вітчизняного фармацевтичного виробництва. Головні напрямки наукових досліджень у фармацевтичній галузі України. Державне управління інноваційною діяльністю.

Тема 16. Управління фінансовою діяльністю хіміко-фармацевтичного підприємства

Сутність фінансів, їх функції. Особливості фінансів ХФП. Сутність і класифікація фінансових ресурсів ХФП. Принципи організації фінансів ХФП. Сутність фінансового планування. Головні задачі фінансового планування на ХФП. Основні види фінансових

планів. Основні показники характеристики фінансового стану ХФП.

Тема 17. Управління конкурентоспроможністю хіміко-фармацевтичного підприємства

Сутність конкуренції та її види. Класифікація видів конкуренції за основами ознаками. Конкурентоспроможність продукції та методи її вимірювання. Методи оцінки конкурентоспроможності ХФП. Характеристика конкурентних переваг ХФП і методи її оцінки. Внутрішня і зовнішня конкурентні переваги. Позичування конкурентної переваги. Конкурентний статус ХФП. Модель оцінки конкурентного статусу ХФП. Маркетинговий аналіз фармацевтичного ринку і оцінювання ринкового стану ХФП.

Тема 18. Управління ризиками діяльності хіміко-фармацевтичного підприємства

Характеристика ризику як наукової категорії. Об'єкт і суб'єкт ризику. Фактори ризику. Джерела ризику. Функції ризику. Класифікація ризиків. Характеристика ринкових, організаційних, виробничих, фінансових, інформаційних ризиків. Специфічні ризики фармацевтичної діяльності. Методи оцінки ризиків Сутність ризик менеджменту і його основні принципи. Етапи управління ризиками. Методи управління ризиками.

Семестровий залік

Семестровий екзамен

6. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Обсяг годин	
		ден на форма	заочна /дистанційна форма
1	Тема 1. Техніко-економічна характеристика ХФП	1	0,5
2	Тема 2. Підприємство та підприємницька діяльність	1	0,5
3	Тема 3. Основні засоби ХФП	1	1
4	Тема 4. Оборотні засоби ХФП	1	1
5	Тема 5. Матеріально-технічне забезпечення діяльності ХФП		
6	Тема 6. Праця та заробітна плата	1	1
7	Тема 7. Витрати і собівартість фармацевтичної продукції	2	2
8	Тема 8. Ціни і ціноутворення на фармацевтичну продукцію	1	1
9	Тема 9. Фінансово-економічні результати діяльності ХФП	1	1
10	Тема 10. Системний підхід до управління	2	1
11	Тема 11. Процес прийняття управлінських рішень	2	0,5
12	Тема 12. Організаційні структури управління ХФП	2	1
13	Тема 13. Обґрунтування стратегії розвитку ХФП	2	1
14	Тема 14. Управління інвестиційною діяльністю ХФП	2	1
15	Тема 15. Управління інноваційною діяльністю ХФП	1	0,5

16	Тема 16. Управління фінансовою діяльністю ХФП	2	1
17	Тема 17. Управління конкурентоспроможністю ХФП	2	1
18	Тема 18. Управління ризиками діяльності ХФП	1	1
	Усього годин	25	16

7. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		денна	заочна
1	Техніко-економічна характеристика ХФП	1	
2	Підприємство та підприємницька діяльність	1	
3	Матеріально-технічне забезпечення діяльності ХФП	1	
4	Праця та заробітна плата	1	
5	Системний підхід до управління	1	
6	Процес прийняття управлінських рішень	1	
7	Управління інноваційною діяльністю ХФП	1	
8	Управління ризиками діяльності ХФП	1	
	Усього годин	8	

7.Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		денна форма	заочна форма
1	Техніко-економічна характеристика ХФП		1
2	Підприємство та підприємницька діяльність	2	1
3	Основні виробничі засоби	4	2
4	Оборотні засоби	4	2
5	Матеріально-технічне забезпечення діяльності ХФП	4	1
6	Праця та заробітна плата	4	1
7	. Витрати і собівартість фармацевтичної продукції	4	2
8	Ціни і ціноутворення на	4	1
9	Фінансово-економічні результати діяльності підприємства	4	1
10	Системний підхід до управління підприємством	2	1
11	Процес прийняття управлінських рішень	3	1
12	Організаційні структури управління ХФП	3	2
13	Обґрунтування стратегії розвитку ХФП	4	2
14	Управління інвестиційною діяльністю ХФП	4	2

15	Управління інноваційною діяльністю ХФП	4	1
16	Управління фінансовою діяльністю ХФП	4	1
17	Управління конкурентоспроможністю ХФП	4	1
18	Управління ризиками діяльності ХФП	4	1
	Усього годин	72	28

8. Завдання для лабораторних робіт

Не передбачено навчальним робочим планом

9. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		денна форма	Заочна/дистанцій форма
1	Техніко-економічна характеристика фармацевтичної галузі	5	7,5
2	Підприємство та підприємницька діяльність	3	7,5
3	Основні засоби ХФП	4	6
4	Оборотні засоби ХФП	4	6
5	Матеріально-технічне забезпечення діяльності ХФП	4	8
6	Праця та заробітна плата	3	7
7	Витрати і собівартість фармацевтичної продукції	3	6
8	Ціни і ціноутворення на фармацевтичну продукцію	4	7
9	Фінансово-економічні результати діяльності ХФП	4	7
10	Системний підхід до управління	4	3
11	Процес прийняття управлінських рішень	3	3
12	Організаційні структури управління ХФП	3	3
13	Обґрунтування стратегії розвитку ХФП	3	3
14	Управління інвестиційною діяльністю ХФП	4	4
15	Управління інноваційною діяльністю ХФП	4	4
16	Управління фінансовою діяльністю ХФП	4	4
17	Управління конкурентоспроможністю ХФП	4	4
18	Управління ризиками діяльності ХФП	5	4
	Усього годин	105	166

Завдання для самостійної роботи

Підготовка наукових доповідей (есе) за темам

1. Техніко-економічні особливості хіміко-фармацевтичної промисловості .
2. Характеристика сучасного стану хіміко-фармацевтичної промисловості в Україні.
3. Поняття промисловості та галузі.
4. Поняття підприємства, його завдання, принципи діяльності.
5. Класифікація підприємств та основні її ознаки.
6. Загальна та виробнича структура підприємства. Типи виробничої структури.
7. Сутність договору, його функції та порядок укладання.
8. Основні види договорів.

9. Сутність підприємницької діяльності. Її ознаки й мета
10. Основні організаційно-правові форми підприємницької діяльності.
11. Економічна сутність, класифікація та структура основних виробничих фондів.
12. Оцінки та обліку основних виробничих фондів .
13. Знос основних фондів і їх амортизація.
14. Показники використання основних виробничих фондів та шляхи їх покращання.
15. Економічний зміст оборотних засобів, їх склад й структура. Джерела формування.
16. Формування оборотних засобів. Методи нормування. Розрахунок нормативів.
17. Показники використання та шляхи прискорення обороту оборотних засобів.
18. Матеріальні ресурси, їх економічне значення та шляхи економії.
19. Показники витрат використання й економії матеріальних ресурсів.
20. Сутність, зміст і завдання матеріально-технічного забезпечення.
21. Планування та організація матеріально-технічного забезпечення.
22. Контроль за використання матеріалів.
23. Трудові ресурси й кадри. Склад і структура промислово-виробничого персоналу.
24. Сутність і значення продуктивності праці. Показники продуктивності праці та методи її вимірювання.
25. Оплата праці та її принципи. Основні елементи оплати праці.
26. Форми та системи заробітної плати.
27. Заохочення праці робітників.
28. Поняття тарифного розряду, тарифного коефіцієнту, тарифної сітки і тарифної ставки.
29. Поняття собівартості продукції, її значення, види. Структура собівартості продукції.
30. Класифікація витрат, що визначають собівартість.
31. Калькулювання собівартості фармацевтичної продукції. Порядок її розрахунку.
32. Методи калькулювання.
33. Фактори та шляхи зниження витрат на виробництво
34. Поняття прибутку, його економічне значення та джерела формування.
35. Поняття рентабельності, її економічне значення та методи розрахунку.
36. Поняття ціни, її функції, види.
37. Структура відпускної ціни.
38. Порядок ціноутворення на лікарські засоби. Встановлення цін на нові лікарські засоби.
39. Сутність прибутку , як економічної категорії. Види прибутку на ХФП і порядок їх розрахунку.
40. Головні напрямки зростання прибутку на ХФП.
41. Методи розрахунку прибутку: метод прямого розрахунку й аналітичний метод.
42. Економічне значення рентабельності, показники рентабельності.
43. Особливості сучасного менеджменту. Еволюція управлінських теорій.
44. Функції управління.
45. Принципи управління, їх реалізація.
46. Поняття та класифікація методів менеджменту.
47. Сутність системного підходу до управління. Загальні поняття про систему та принципи функціонування.
48. Фармацевтичне підприємство як соціально-технічна система та її особливості.
49. Сутність виробничих систем та основні їх типи.
50. Сутність і характерні особливості управлінських рішень у виробничому менеджменті
51. Поняття та класифікація управлінських рішень.
52. Технологія прийняття управлінських рішень. Головні вимоги до управлінських рішень
53. Процес розробки та прийняття рішень
54. Методи моделювання управлінських рішень в умовах хіміко-фармацевтичного виробництва
55. Поняття організаційної структури управління. Горизонтальний та вертикальний розподіл

праці на підприємстві.

56. Види організаційних структур управління: лінійна, лінійно-штабна, функціональна, лінійно-функціональна, дивізійна, матрична.
57. Сутність стратегії і її основні елементи.
58. Класифікація стратегій.
59. Алгоритм розробки стратегії ХФП. Види стратегій на ХФП.
60. Економічна сутність інвестицій. Класифікація інвестицій.
61. Інвестиційна діяльність і її форми.
62. Об'єкти і суб'єкти інвестиційної діяльності.
63. Інвестиційний менеджмент як система управління інвестиціями на рівні підприємства.
64. Основні функції інвестиційного менеджменту на ХФП.
65. Особливості інвестиційних процесів в Україні і фармацевтичній галузі.
66. Сутність інновацій і їх класифікація.
67. Класифікація інновацій у фармацевтиці.
68. Характеристика інноваційних процесів у фармацевтиці.
69. Модель інноваційного розвитку вітчизняного фармацевтичного виробництва.
70. Державне управління інноваційною діяльністю.
71. Сутність фінансів, їх функції.
72. Сутність і класифікація фінансових ресурсів ХФП.
73. Принципи організації фінансів ХФП.
74. Сутність фінансового планування. Головні задачі фінансового планування на ХФП.
75. Основні види фінансових планів.
76. Основні показники характеристики фінансового стану ХФП.
77. Сутність конкуренції та її види.
78. Класифікація видів конкуренції за основами ознаками.
79. Конкурентоспроможність продукції та методи її вимірювання.
80. Методи оцінки конкурентоспроможності ХФП.
81. Характеристика конкурентних переваг ХФП і методи її оцінки.
82. Конкурентний статус ХФП.
83. Характеристика ризику як наукової категорії. Об'єкт і суб'єкт ризику.
84. Фактори і джерела ризику.
85. Функції ризику.
86. Класифікація ризиків, притаманних діяльності ХФП.
87. Методи оцінки ризиків
88. Етапи управління ризиками.
89. Методи управління ризиками.

10. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Оцінка з освітньої компоненти визначається з урахуванням результатів поточної навчальної діяльності здобувача вищої освіти та оцінок засвоєння ним окремих модулів.

Успішність кожного здобувача вищої освіти оцінюється за 100-бальною шкалою.

За поточну навчальну діяльність в межах модуля здобувач вищої освіти може отримати максимально 100 балів або мінімально — 60 балів.

Оцінювання поточної навчальної діяльності (проводиться під час кожного заняття): — контроль теоретичних знань, практичних умінь та навичок. При засвоєнні кожної теми змістових модулів 1-2 за поточну навчальну діяльність здобувачам виставляються бали за всі види діяльності, які в кінці вивчення змістового модуля підсумовуються.

Застосовується така система бальних оцінок:
поточний контроль за змістовими модулями 1 і 2 – **5-9 балів за кожен модуль** за практичними заняттями з урахуванням самостійної роботи. (див. таблицю).

Система оцінювання, бали	Критерії оцінки
5-6	виставляється студенту, який: <ul style="list-style-type: none"> виявив недостатньо глибокі знання основного програмного матеріалу при усній або письмовій відповіді на теоретичне запитання; практичне завдання виконав самостійно, але допустив значні помилки в арифметичних розрахунках і т.п.
6-7	виставляється студенту, який: <ul style="list-style-type: none"> виявив допустиме знання програмного матеріалу при усній або письмовій відповіді на теоретичне запитання, передбачене на рівні аналогічного відтворення, припустив окремі несуттєві помилки; практичне завдання (розрахункова задача, ситуаційне завдання, графічне завдання та ін.) виконано студентом частково самостійно, студент допустив деякі помилки в арифметичних розрахунках і т.п.
7-8	виставляється студенту, який: <ul style="list-style-type: none"> виявив повне знання програмного матеріалу при усній або письмовій відповіді на теоретичне запитання, передбачене на рівні аналогічного відтворення, але припустив окремі несуттєві помилки; практичне завдання (розрахункова задача, ситуаційне завдання, графічне завдання та ін.) виконано студентом самостійно, але допустив незначні помилки в арифметичних розрахунках і т.п.
8-9	виставляється студенту, який: <ul style="list-style-type: none"> виявив всебічні, систематизовані, глибокі знання програмного матеріалу при усній або письмовій відповіді на теоретичні запитання, вміє грамотно інтерпретувати одержані результати; продемонструвати знання основної і додаткової літератури, передбачені на рівні творчого використання; практичне завдання (розрахункова задача, ситуаційне завдання, графічне завдання та ін.) виконано студентом самостійно без помилок та містить пояснення проведеного рішення.

Для допущення до семестрового заліку здобувач вищої освіти повинен здати всі теми з освітньої компоненти та скласти контроль засвоєння ЗМ 1-2 на прохідний бал. Контроль засвоєння ЗМ проводиться у формі заліку за затвердженими білетами. Модуль вважається зарахованим, якщо здобувач вищої освіти набрав не менше мінімального балу.

Максимальна кількість балів за контроль засвоєння ЗМ 1 і 2 -19 балів, мінімальна –15 балів.

Структура білета:

- 20 тестів, одна вірна відповідь на запитання складає 0.5 бали; 20×0.5 бали = 10 балів;
- 1 практичне завдання – здобувачу вищої освіти виставляються від 0,5 до 10 балів за кожне практичне завдання, тобто $2 \text{ завдання} \times 10 \text{ балів} = 20$ балів (див. таблицю).

При розробці критеріїв оцінки за основу беруться повнота і правильність виконання завдання. Крім цього враховується здатність здобувача вищої освіти диференціювати, інтегрувати та уніфікувати знання

Система оцінювання, бали	Критерії оцінки
1-0	виставляється студенту, який: <ul style="list-style-type: none"> практичне завдання не виконав: неправильний хід рішення,

	допушнні значні помилки в арифметичних розрахунках і т.п.
3-1	виставляється студенту, який: • практичне завдання (розрахункова задача, ситуаційне завдання, графічне завдання та ін.) виконано студентом самостійно, але допущені помилки у розрахункових формулах або в арифметичних розрахунках
5-3	виставляється студенту, який: • практичне завдання (розрахункова задача, ситуаційне завдання, графічне завдання та ін.) виконано студентом самостійно, але допущені незначні помилки в арифметичних розрахунках
7-5	виставляється студенту, який: • практичне завдання (розрахункова задача, ситуаційне завдання, графічне завдання та ін.) виконано студентом самостійно без помилок, але не наведені пояснення стосовно отриманих результатів
9	виставляється студенту, який: • практичне завдання (розрахункова задача, ситуаційне завдання, графічне завдання та ін.) виконав самостійно без помилок, навів необхідні розрахункові формули та розгорнуті пояснення проведеного рішення і отриманих результатів.

Схема нарахування та розподіл балів за змістовим модулем 1

Поточне тестування									Змістовий модульний контроль	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	15 - 19	100
5-9	5-9	5-9	5-9	5-9	5-9	5-9	5-9	5-9		

Схема нарахування та розподіл балів за змістовими модулем 2

T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	15 - 19	100
5-9	5-9	5-9	5-9	5-9	5-9	5-9	5-9	5-9		

Екзамен включає: теоретичний контроль та контроль практичних умінь та навичок. Здійснюється по закінченню вивчення змістових модулів 1 і 2 за освітньою компонентою та здачі семестрового заліку. До екзамену допускаються лише ті здобувачі вищої освіти, які виконали всі види робіт, передбачені навчальною програмою, та набрали за кожним змістовим модулем мінімум 60 балів. Екзамен оцінюється за **100 бальною** оцінкою і вважається складеним, якщо здобувач вищої освіти набрав **не менше 60 балів**.

Засоби діагностики рівня підготовки здобувачів вищої освіти: тестові питання (30 тестів за варіантами); розв'язання 1 практичного завдання.

Структура білета:

- 30 тестів, одна вірна відповідь на запитання складає 2 бали; 30 балів x 2 = 60 балів;
- 1 практичне завдання – здобувачу вищої освіти виставляється від 1 до 40 балів (див. таблиці).

При розробці критеріїв оцінки за основу беруться повнота і правильність виконання завдання. Крім цього враховується здатність здобувача вищої освіти диференціювати, інтегрувати та уніфікувати знання.

Шкала оцінювання практичної частини

Рейтингова оцінка, бали	Критерії оцінки
40-30	Практичне (розрахункове, графічне) завдання виконано здобувачем вищої освіти самостійно без помилок, він вмів грамотно обґрунтовувати представлені результати, вмів оперувати термінологією на основі глибоких знань програмного матеріалу з дисципліни, однак можуть бути відсутні одиниці вимірювання
30-20	Практичне завдання виконано, проте здобувач вищої освіти не в повній мірі інтерпретував одержані результати або має місто не повне розкриття позначень чи алгоритму розв'язання завдання
20- 10	Практичне завдання виконано не у повному обсязі, зі значними помилками, відсутній алгоритм розв'язання завдання або відсутні висновки
10-0	Здобувач вищої освіти не зміг виконати практичне завдання, або обрав неправильний хід рішення, або допусти значні помилки в розрахунках

Шкала оцінювання дисципліни

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		Для дисципліни (модуль 1)
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11.Форми поточного та семестрового контролю успішності навчання

Контроль здобувачів при виконанні практичних завдань, вирішенні ситуаційних завдань, контроль змістового модуля.

Форма контролю – екзамен.

12. Методичне забезпечення

1. Робоча програма освітньої компоненти.
2. Слайдові та текстові лекції.
3. Тестові завдання для щоденного контролю.
4. Завдання для самостійної роботи здобувачів.
5. Тестові завдання для самостійного контролю.
6. Комплекти білетів з еталонами відповідей для контролю змістового модуля.
7. Комплекти білетів з еталонами відповідей для екзамену.

**13. Рекомендована література
Основна (базова)**

1. Господарський Кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 2004.-№20.
2. Економіка, планування та організація хіміко-фармацевтичного підприємства: Національний підручник для студентів вищих навчальних закладів / О.В. Посилкіна, О.В. Доровський, Ю.С. Братішко та ін. — Харків: НФаУ: Вид-во Золоті сторінки, 2016. — 472 с.
3. Посилкіна, О. В. Управління хіміко-фармацевтичним виробництвом : навч. посіб. / О. В. Посилкіна, Н. В. Демченко, В. Г. Котлярова – Х. : НфаУ, 2016. – 182 с.
4. Посилкіна О.В. Управління і економіка хіміко-фармацевтичного підприємства. Модуль 1 Економіка хіміко-фармацевтичного підприємства. Методичні рекомендації для практичних занять для здобувачів вищої освіти, які навчаються за освітньо професійною програмою «Технологія фармацевтичних препаратів». Модуль І. Економіка хіміко-фармацевтичного підприємства; 2- е вид. перероб. і доповнене – Х.: Вид-во НФаУ, 2023. - 124 с.
6. Посилкіна, О. В. Планування хіміко-фармацевтичного виробництва : навч. посіб. для студентів, які навчаються за освітніми програмами «ТФП», «Біотехнологія», «ЕП», «М»/ О. В. Посилкіна, О. В. Доровський, В. Г. Котлярова та ін.– Х. : НфаУ, 2017. – 306 с.
7. Посилкіна О. В. Стратегічне управління компанією для здобувачів вищої освіти: навч. посіб. / О. В. Посилкіна, О. В. Літвінова, А. Г. Лісна, К.С Світлична. - Х. : НФаУ, 2020.

Допоміжна

1. Посилкіна, О. В. Інвестиційні інструменти управління якістю : навч. посіб. / О. В. Посилкіна, Я. Деренська. – Х. : НФаУ, 2017. – 151 с.
2. Посилкіна, О. В. Конкурентоспроможність. Частина 1 : навч. посіб. для студ. економічних спеціальностей вищ. навч. закл. / О. В. Посилкіна, О. В. Доровський, О. В. Козирева. – Х. : НФаУ, 2017. – 180 с.
3. Посилкіна О. В., Братішко Ю. С., Гладкова О. В., Глебова Н. В. Управління інноваційним розвитком і конкурентоспроможністю організацій. Частина 1. [Електронний ресурс] : навч. посіб. для здобувачів вищ. освіти, що навч. за освітньо-професійною програмою «Управління охороною здоров'я та фармацевтичним бізнесом». Х., НФаУ, 2023. 244 с.
4. Посилкіна О. В., Гладкова О. В. Фінанси та інвестування : навч. посіб. для здобув. вищ. освіти. – Х. : НФаУ, 2020. 262 с.
5. Посилкіна, О. В. Економіка підприємства. Частина 1 : навч. посіб. / О. В. Посилкіна, К. С. Світлична, Г. В. Кубасова. – Харків : НФаУ, 2020. – 176 с.
6. Посилкіна, О. В. Управління персоналом : навч. посіб. для студентів вищих медичних та фармацевтичних навчальних закладів / О. В. Посилкіна, Ю. С. Братішко, Г. В. Кубасова. – Х. : НфаУ, 2015. – 517 с.
7. Сусіденко О. В. Фінансова безпека підприємства: теорія, методи, практика : монографія / О. В. Сусіденко. – К. : ЦУЛ, 2015. – 128 с.
8. Шпак Н. О. Економічна стабільність суб'єктів господарювання в умовах хаотичного розвитку національної економіки України: навч. посіб. / Н. О. Шпак, О. В. Пирог. – К. : Ліра-К, 2015. – 288 с.

14. Інформаційні ресурси, у т.ч. в мережі Інтернет

1. Сайт кафедри управління та забезпечення якості НФаУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://quality.nuph.edu.ua/>.
2. Офіційний сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Верховної ради України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://rada.gov.ua>
4. Офіційний сайт Міністерства економіки України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>

-
- 5.Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/catalog/ministerstvo-okhoroni-zdorovya-ukraini>
 - 6.Офіційний сайт бібліотеки ім. Вернадського [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>
 7. Журнал «Економіка України» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://economyukr.org.ua/?lang=uk/>
 - 8.Журнал «Економіка і право охорони здоров'я» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jsrui/bitstream/lib/30132/1/%D0%95%D0%9F_
 - 9.Журнал «Соціальна фармація в охороні здоров'я» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.researchgate.net/profile/Oleh-Shpychak/publication/317377118>
 10. Журнал «Фармацевтичний часопис» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/pharm-chas/issue/view/778>
 - 11.Журнал Економіка.Менеджмент .Бізнес <http://journals.dut.edu.ua/index.php/emb/index>
 - 12.Журнал Економіка і управління бізнесом journals.nubip.edu.ua/index.php/Bioeconomy